

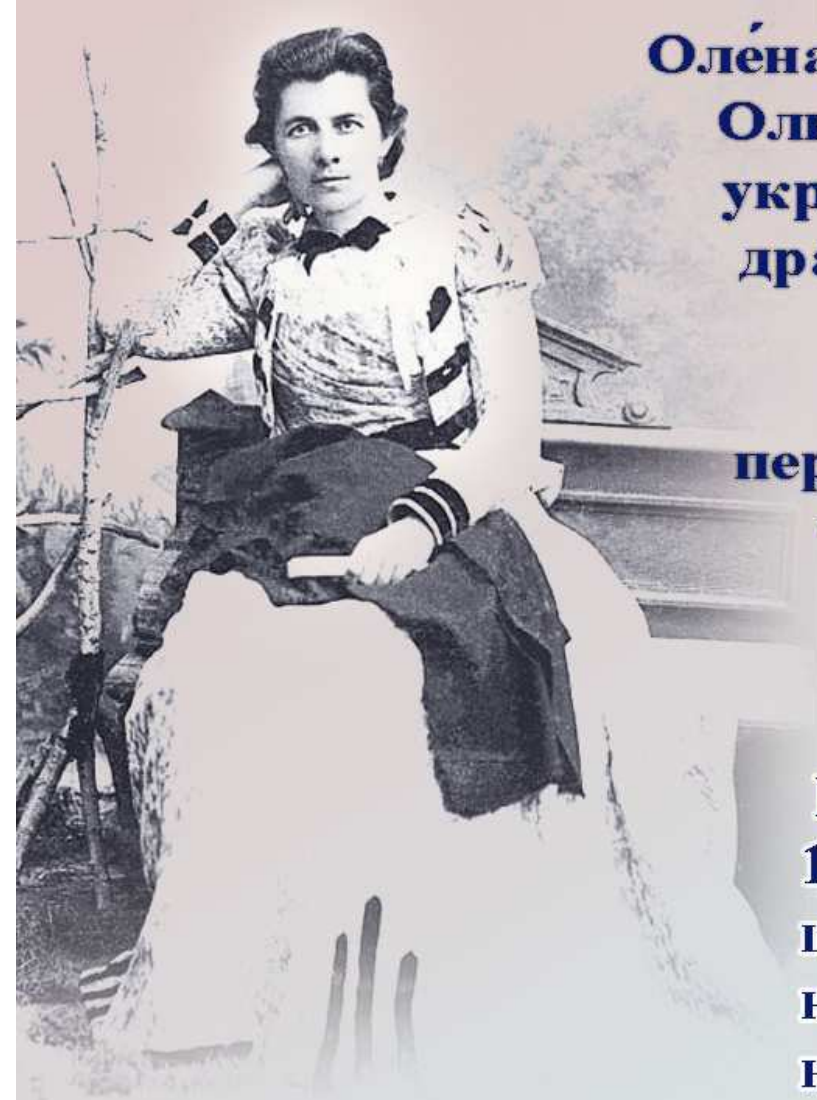
Жіночі портрети

на тлі історії України

Олена Пчілка

українська письменниця,
драматург, публіцист

**Олена Пчілка (справжнє ім'я -
Ольга Петрівна Косач) —
українська письменниця,
драматург, публіцистка,
громадська і
культурна діячка,
перекладачка, етнограф,
член-кореспондент
Всеукраїнської
академії наук.**

**Народилася 5 (17 липня)
1849 року в містечку Гадяч,
що на Полтавщині, в родині
небагатого поміщика, дворя-
нина Петра Якимовича**

**Драгоманова. Передова й освічена для свого часу людина,
він служив юристом при військовому міністерстві. Стежив
за сучасною літературою, сам мав літературний хист —
писав оповідання і вірші. Своїх дітей виховував у гуманіс-
тичному дусі. Початкову освіту Ольга отримала вдома,
батьки прищепили їй любов до книги,
до народної пісні й казки, інтерес до
українських звичаїв. Незаперечний
вплив на становлення молодшої
сестри як письменниці мав старший
брат, Михайло Петрович Драгома-
нов, який став відомим вченим-
істориком, літературним критиком,
громадським діячем.**

У 1866 році Ольга закінчила київський «Зразковий пансіон шляхетних дівиць», де здобула ґрунтовні знання, оволоділа німецькою і французькою мовами. Серед знайомих її брата Михайла Драгоманова був Петро Антонович Косач, майбутній чоловік Ольги. 1868 року вони одружилися і виїхали до місця його служби, у місто Новоград-Волинський.

На Волині Ольга Петрівна займається вивченням народної творчості — записує народні пісні, обряди, збирає орнаменти, зразки народних вишивок, починає творити сама. 1871 року тут народилася дочка Лариса, яка ввійшла в українську та світову літературу як Леся Українка. Сім'я Косачів виростила двох синів і чотирьох дочок: Михайла, Миколу, Ларису, Оксану, Ольгу (Косач-Кривинюк), Ізидору (Косач-Борисову).

Ольга Петрівна навчала дітей малюванню (у неї самої був хист живописця), музиці, історії; дітей виховували «в українській мові». З гордістю і вдячністю Леся Українка називала свою матір найкращою, найрозумнішою, найталановитішою жінкою світового рівня.

Свій творчий шлях Олена Пчілка розпочала з перекладів поетичних творів Пушкіна і Лермонтова. 1876 року у Києві вийшла друком її книжка «Український народний орнамент» із 23 кольоровими замальовками писанок, яка принесла авторці славу першого в Україні знавця цього виду народного декоративного мистецтва. Олена Пчілка видала своїм коштом «Співомовки» С. Руданського, а у 1881 році вийшла збірка її перекладів «Українським дітям».

Невдовзі почала друкувати власні вірші та оповідання у львівському журналі «Зоря».

У Києві вийшла її перша збірка поезій «Думки-мережанки» (1886). Одночасно брала діяльну участь у жіночому русі, 1887 року видала альманах «Перший вінок», підготовлений разом з Н. Кобринською за активної підтримки Івана Франка.

Деякий час родина Косачів мешкала у Луцьку, куди чоловіка було переведено на посаду голови Луцько-Дубенського з'їзду мирових посередників. У Луцьку Ольга вступила до драматичного товариства, а гроші, зібрані від спектаклів, запропонувала використати на придбання українських книг для клубної бібліотеки.

Наприкінці 1890-х Петро Косач отримав посаду у Києві, і родина переїхала на постійне проживання. Олена Пчілка, вже відома письменниця, поринула у літературне життя столиці, брала активну участь у діяльності «Київського літературно-артистичного товариства». 1901 року це товариство відзначило 25-річчя її літературної діяльності.

На відкритті пам'ятника Іванові Котляревському 1903 року у Полтаві Олена Пчілка виступила українською мовою, порушуючи встановлену царською владою категоричну заборону. Того ж року надрукувала свою капітальну працю про українські колядки і щедрівки на сторінках часопису «Киевская старина», ілюструючи власними записами, зробленими на Волині. Вона привернула увагу до мовних аспектів колядок і щедрівок, підкреслюючи їх поетичність і багатообразність.

Як письменниця Олена Пчілка виявила себе в різних жанрах— поезії, прозі, драматургії. Її художні твори друкувалися на сторінках альманахів, журналів, газет. Драматичні твори Олени Пчілки – це здебільшого п'єси для дитячого театру. Прозові твори вона видавала невеличкими збірочками. Солідна добірка її прозових творів разом з автобіографією письменниці вийшла аж у 1930 році в Харкові. Довгий час твори Олени Пчілки не видавались в Україні, зібрання творів почали виходити лише з 1970-х років.

Основний зміст творів Олени Пчілки становили національні і соціальні мотиви, вона виступала проти денаціоналізації, русифікації, за чистоту української мови.

У 1905 р. Олена Пчілка була серед чотирьох делегатів з української інтелігенції, які у Санкт-Петербурзі на перемовинах з царським прем'єром графом Сергієм Вітте безрезультатно добивались відміни багаторічної заборони на україномовний друк і навчання.

З 1905 року Олена Пчілка - член редколегії, а з 1907 — редактор і видавець журналу «Рідний край».

У журналі друкувалися Леся Українка, А. Кримський, Л. Яновська, Олександр Олесь, Н. Кибальчич, С. Васильченко, Грицько Григоренко, дебютували Павло Тичина і Максим Рильський.

Найкраще характеризують

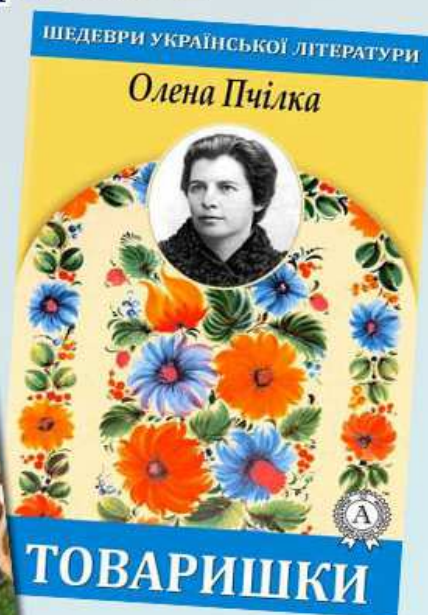
Олену Пчілку слова з нарису Любови Дражевської: «Працювала все життя: виховувала дітей і онуків, писала й перекладала, редагувала, збирала українські етнографічні матеріали й опрацювала їх науково. Була яскравим носієм українського відродження і живою людиною: любила природу, музику, співи, квіти, театр, дітей, змолоду любила танцювати, гарно одягатись. Була різнобічно обдарована: писала оповідання, вірші, статті, була творцем української літературної мови, грала в театрі, малювала, побудувала будинок за власним проєктом, з любов'ю й успіхом вирощувала квіти й овочі. Була яскравою зіркою в сузір'ї талановитої української інтелігенції: приятелювала з Лисенком, Старицьким, Нечуєм-Левицьким. Як магнет, притягала молодших - Коцюбинського, Олесья, Франка.

Змолоду до старости була ідейно-принципова, рішуча, активна, працьовита...». Під час святкування дня народження Тараса Шевченка 1920 року у Гадяцькій гімназії, Олена Пчілка огорнула погруддя поета національним синьо-жовтим стягом. Коли розлючений комісар Крамаренко зірвав прапор, вона обурено скандус: «Ганьба Крамаренкові!», переповнений зал дружно підтримав її.

За антибільшовицькі виступи письменниця була заарештована, після звільнення виїхала у Могилів-Подільський, де перебувала до 1924 року. Останні роки Олена Пчілка жила в Києві, працювала в комісіях УАН та членом-

кореспондентом, на вісімдесятому році життя застудилася і з того часу хворіла. Коли до неї навідалось ГПУ, старенька письменниця вже не могла підвестися з ліжка і через десять днів померла. Участь у похороні взяли видатні українці Михайло Грушевський, Микола Зеров, Марія Грінченко та багато інших. Олену Пчілку поховано на Байковому кладовищі, поруч з чоловіком, донькою і сином.

На честь Олени Пчілки названо вулиці у Києві та Дніпрі, в Луцьку відкрито перший в Україні пам'ятник.

**Підготовлено науково-методичним відділом
НТБ КНУТД**